

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Σκοπός της έρευνας

Η ιστορία της μουσικής αποτελεί έναν από τους σημαντικούς τομείς σπουδής κατά τη διάρκεια εκπαιδευτικών προγραμμάτων μουσικών σπουδών σε διάφορα παιδαγωγικά περιβάλλοντα μάθησης, καθώς και σε διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης. Η διδασκαλία της παρουσιάζει ιδιαιτερότητες και δυσκολίες, πράγμα που εκφράζεται ξεκάθαρα στον πολύπλευρο προβληματισμό, που εμφανίζεται στη σχετική βιβλιογραφία, γι αυτό και χρήζει περαιτέρω διερεύνησης. Όπως αποκάλυψε η σχετική βιβλιογραφική διερεύνηση¹ στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, στην μουσικοπαιδαγωγική διεθνή κοινότητα και μάλιστα σε διάφορα παιδαγωγικά περιβάλλοντα μάθησης, είναι ιδιαίτερα ζωντανό το ενδιαφέρον για τη διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής. Προβληματισμοί, μεταξύ άλλων, έχουν εκφραστεί για τη διδασκαλία της τόσο σε γενικό θεωρητικό επίπεδο, όσο και ειδικότερα για τη διδασκαλία της στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση και στην εκπαίδευση των μουσικών εκτελεστών. Στο πλαίσιο των παραπάνω προβληματισμών γίνονται και σημαντικές προσπάθειες αναζήτησης τρόπων για πιο αποτελεσματική διδασκαλία της, με τη μορφή πρακτικών ιδεών προς εφαρμογή.

Η παρούσα πειραματική έρευνα εστιάζει το ενδιαφέρον της στη διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση. Έτσι, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση σε αυτή τη βαθμίδα εκπαίδευσης και κατά τη βιβλιογραφική διερεύνηση. Αν και εντοπίστηκαν αρκετές αναφορές σχετικές με τη διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ωστόσο, διαπιστώθηκε απουσία τάσεων συστηματοποίησης της διαδικασίας της διδασκαλίας με τη μορφή συγκεκριμένων μοντέλων, στρατηγικών και μεθόδων διδασκαλίας. Μοναδική εξαίρεση, που αφορά όμως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, αποτελεί ένα μοντέλο διδασκαλίας που ανέπτυξε η V. L. B. Freire (βλ. 3.2) στο πλαίσιο ποιοτικής (qualitative) έρευνας που πραγματοποίησε (βλ. 2.4). Μολονότι δεν εντοπίστηκαν άλλα μοντέλα συμπεριλαμβανομένων και αυτών που αφορούν τη δευτεροβάθμια μουσική εκπαίδευση, υποστηρίζεται ωστόσο η αναγκαιότητα για διερεύνηση προς αυτή την κατεύθυνση,² καθώς και για δημιουργία τέτοιου είδους μοντέλων (βλ. και

---

1. Κυρίως της αγγλόφωνης βιβλιογραφίας. Εδώ πρέπει να σημειωθεί πως ο μεγαλύτερος όγκος της βιβλιογραφίας στον τομέα της μουσικής εκπαίδευσης είναι στην αγγλική γλώσσα.

2. Είναι αξιοσημείωτο πως σε επαφές του γράφοντος με διακεκριμένους μουσικοπαιδαγωγούς κυρίως από τις Η.Π.Α. και τη Μ. Βρετανία μέσω επιστολών και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, οι οποίες ως στόχο είχαν την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με το θέμα της παρούσας έρευνας, ήταν πολύ ενθαρρυντικό το ενδιαφέρον αλλά και η αναγνώριση της αναγκαιότητας δημιουργίας ενός συστηματικού

Ritterman, 1990: 247). Επιπροσθέτως η διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής γενικά, αλλά και ειδικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση,³ αποτέλεσε πολύ λίγο μέχρι στιγμής αντικείμενο της πειραματικής έρευνας ή τουλάχιστον ενασχόλησης στο πεδίο των ερευνών της μουσικής παιδαγωγικής διεθνώς (βλ. 2.4).

Ο βασικός σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η δημιουργία και πειραματική εφαρμογή ενός μοντέλου διδασκαλίας της ιστορίας της μουσικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό διερευνάται και το εάν και σε ποιο βαθμό η εφαρμογή του μοντέλου αυτού διευκολύνει την επίδοση των διδασκομένων.

Η δημιουργία ενός μοντέλου διδασκαλίας της ιστορίας της μουσικής γενικά, αποτελεί ένα ευρύτατο πεδίο, το οποίο πρέπει να εστιασθεί αναγκαστικά σε συγκεκριμένο περιβάλλον παιδαγωγικής μάθησης, ώστε να είναι δυνατή η πειραματική εφαρμογή του. Το περιβάλλον παιδαγωγικής μάθησης που επιλέχθηκε για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας, είναι η ελληνική δημόσια δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση και ειδικότερα η τάξη της γ' γυμνασίου.⁴

Το μοντέλο που δημιουργήθηκε, μαζί με τα συστατικά του στοιχεία (στρατηγική, μέθοδοι, εργαλεία και υλικό διδασκαλίας), στοχεύει στο να αναπτύξουν οι μαθητές δεξιότητες ιστορικής αντίληψης και κατανόησης της ιστορικής συνέχειας και τοποθέτησης μουσικοϊστορικών γεγονότων σε χρόνο και χώρο, πρόσληψης ιστορικών, κοινωνικών και πολιτιστικών συνδέσεων και συγκρίσεων και ακουστικής αναγνώρισης και τοποθέτησης των μουσικών έργων στα ιστορικά τους πλαίσια. Επιπροσθέτως στοχεύει στο να βοηθηθούν οι μαθητές, με τη βοήθεια των διαδικασιών της κριτικής σκέψης, να αναπτύξουν αποτελεσματικούς τρόπους απόκτησης μουσικοϊστορικών γνώσεων. Το μοντέλο επίσης στοχεύει στο να εφοδιάσει τους καθηγητές με ένα μεθοδολογικό εργαλείο, το οποίο θα διευκολύνει τη διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής.⁵

Καθοριστικό ρόλο κατά τη σύλληψη και διατύπωση του ερευνητικού προβλήματος και στη συγκεκριμενοποίηση του σκοπού της παρούσας έρευνας έπαιξε η διπλή ιδιότητα του γράφοντος ως καθηγητή μουσικής (ΠΕ16) στη δευτεροβάθμια γενική δημόσια εκπαίδευση και ταυτόχρονα ως μουσικοπαιδαγωγού ερευνητή. Το γεγονός αυτό ήταν καθοριστικής σημασίας για όλη την ερευνητική διαδικασία, αφού διευκόλυνε την σε μεγάλο βαθμό γεφύρωση του χάσματος μεταξύ πειραματικής έρευνας και διδακτικής πράξης, το οποίο έχει απασχολήσει ιδιαίτερα και την σχετική διεθνή βιβλιογραφία.⁶ Ιδιαίτερα εποι-

τρόπου διδασκαλίας της ιστορίας της μουσικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς και της δημιουργίας ενός μοντέλου (P. Shehan-Campbell, prof. of Music Education New York University, προσωπική επικοινωνία, επιστολή 22-11-1995, G. Heller, Prof. of Music Education, Kansas University, προσωπική επικοινωνία, επιστολή 31-1-1995, M. Mark, Dean/prof. of Music Education, Towson State University Maryland, προσωπική επικοινωνία, επιστολή 27-1-1995, J. Ritterman, The Royal College of Music, London, προσωπική επικοινωνία, email 13-6-1999).

3. Έχουν γίνει κάποιες πειραματικές έρευνες για άλλους τομείς του μαθήματος της μουσικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κυρίως σε αγγλόφωνες χώρες. Για αναφορές σε τέτοιου είδους έρευνες βλ. Sink, E. P. (1992).
4. Αναλυτικά για την επιλογή αυτή βλ. 3.3.1.
5. Σχετική διερεύνηση που έγινε από τον συντάκτη της παρούσας διατριβής μέσω προσωπικής επαφής με καθηγητές μουσικής της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και μέσω της εξέτασης των απαντήσεων καθηγητών στο ερωτηματολόγιο που τους στάλθηκε κατά τη διαδικασία της δειγματοληψίας (βλ. 4.2), έδειξε πως αρκετοί από τους καθηγητές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση οδηγούνται στο να μην διδάσκουν καθόλου ιστορία της μουσικής διότι δεν έχουν επαρκείς γνώσεις διδακτικής μεθοδολογίας για το αντικείμενο αυτό. Αυτό βέβαια συνδέεται άμεσα με την εκπαίδευσή τους (βλ. σχετικά 2.3.3).
6. Βλ. σχετικά Flowers, J. P., Gallant, W. M., & Single, A. N. (1995), Günter, H. L. (1994), Holmes Group (1995) και MENC Research Task Force (1998).

κοδομητική στάθηκε αυτή η διπλή ιδιότητα και κατά τη σύλληψη και δημιουργία του μοντέλου, καθώς και στην επιλογή της στρατηγικής, των μεθόδων, των εργαλείων διδασκαλίας και την παραγωγή του υλικού διδασκαλίας, με την έννοια πως όλα τα παραπάνω σχεδιάστηκαν με βάση την προσωπική εμπειρία του γράφοντος για τις παραμέτρους που συνθέτουν τη σχολική πραγματικότητα και τη διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής στην συγκεκριμένη βαθμίδα εκπαίδευσης. Επίσης πολλές από τις επιλογές που έγιναν σε σχέση με το μοντέλο, τη στρατηγική, τις μεθόδους, τα εργαλεία και το υλικό διδασκαλίας, οι οποίες ενσωματώθηκαν στην παρούσα έρευνα, απορρέουν από ιδέες που γεννήθηκαν κατά τη διαδικασία της διδασκαλίας.⁷

Ένα μεγάλο, επίπονο και χρονοβόρο μέρος της δουλειάς στο πλαίσιο της παρούσας διδακτορικής διατριβής αποτέλεσε η παραγωγή του υλικού διδασκαλίας (κασέτες ακρόασης, βιντεοκασέτα, σημειώσεις, διαφάνειες),⁸ καθώς και η ανάπτυξη ενός τεστ για την αξιολόγηση της μάθησης, αφού δεν προϋπήρχε κάτι ανάλογο για αυτή τη βαθμίδα εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με το σχέδιο έρευνας που ακολουθήθηκε στην παρούσα πειραματική εφαρμογή (βλ. 4.1), στην Κυρίως Έρευνα έλαβαν μέρος η πειραματική ομάδα (που διδάχθηκε σύμφωνα με το μοντέλο) και η ομάδα ελέγχου (δεν διδάχθηκε σύμφωνα με το μοντέλο, αλλά ανάλογα με τις επιλογές του εκάστοτε καθηγητή). Επίσης καθορίστηκε ως εξαρτημένη μεταβλητή (dependent variable) η επίδοση των μαθητών (δηλαδή οι βαθμολογίες τους στο τεστ αξιολόγησης της μάθησης) και ως ανεξάρτητες μεταβλητές (independent variables) ο χειρισμός (treatment), δηλαδή η διδασκαλία της διδακτέας ύλης με την εφαρμογή του μοντέλου στην πειραματική ομάδα ή χωρίς την εφαρμογή του μοντέλου στην ομάδα ελέγχου, η περιοχή (αστική, μη αστική) και το φύλο (αγόρι, κορίτσι).

1.2. Ερευνητικά ερωτήματα και μηδενικές υποθέσεις

Στο πλαίσιο της παρούσας πειραματικής έρευνας διερευνήθηκαν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα και εξετάστηκε η απόρριψη ή όχι των αντίστοιχων μηδενικών υποθέσεων:

Ερευνητικό ερώτημα 1: Θα επηρεάσει ο χειρισμός την απόδοση των μαθητών στο τεστ;

Μηδενική Υπόθεση 1: Δεν θα υπάρξει καμία στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στην ομάδα ελέγχου και στην πειραματική ομάδα ($p < 0,05$).

Ερευνητικό ερώτημα 2: Θα επηρεάσει η περιοχή (αστική, μη αστική) την απόδοση των μαθητών στο τεστ;

Μηδενική Υπόθεση 2: Δεν θα υπάρξει καμία στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις βαθμολογίες των μαθητών από αστικές και από μη αστικές περιοχές ($p < 0,05$).

Ερευνητικό ερώτημα 3: Θα διαφέρει η απόδοση των μαθητών στο τεστ ανάλογα με το φύλο;

Μηδενική Υπόθεση 3: Δεν θα υπάρξει καμία στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις βαθμολογίες των αγοριών και των κοριτσιών ($p < 0,05$).

Ερευνητικό ερώτημα 4: Θα υπάρξει σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ ομάδας (πειραματικής-ελέγχου) και περιοχής;

7. Από το διορισμό του γράφοντος, το 1995, ως καθηγητή μουσικής στη δημόσια δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση. Σημειώνεται πως για λόγους αντικειμενικότητας ο συντάκτης της παρούσας διατριβής δεν συμμετείχε ως διδάσκων στην έρευνα.

8. Το υλικό αυτό που αποτέλεσε το διδακτικό πακέτο που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα, βρισκόταν στο Παράρτημα Β της εργασίας. Στην παρούσα έκδοση δεν συμπεριλαμβάνεται.

Μηδενική Υπόθεση 4: Δεν θα υπάρξει καμία στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση ανάμεσα στην ομάδα και την περιοχή ($p < 0,05$).

Ερευνητικό ερώτημα 5: Θα υπάρξει σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ της ομάδας και του φύλου;

Μηδενική υπόθεση 5: Δεν θα υπάρξει καμία στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση ανάμεσα στην ομάδα και στο φύλο ($p < 0,05$).

Ερευνητικό ερώτημα 6: Θα υπάρξει σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ της περιοχής και του φύλου;

Μηδενική Υπόθεση 6: Δεν θα υπάρξει καμία στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση ανάμεσα στην περιοχή και το φύλο ($p < 0,05$).

Ερευνητικό ερώτημα 7: Θα υπάρξει σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ της ομάδας, της περιοχής και του φύλου;

Μηδενική Υπόθεση 7: Δεν θα υπάρξει καμία στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση ανάμεσα στην ομάδα, την περιοχή και το φύλο ($p < 0,05$).

Ερευνητικό ερώτημα 8: Θα υπάρξουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ της πειραματικής ομάδας, της ομάδας ελέγχου και της ομάδας της Πιλοτικής Έρευνας Β; (δηλαδή μεταξύ της ομάδας που διδάχθηκε σύμφωνα με το μοντέλο, της ομάδας που δεν διδάχθηκε σύμφωνα με το μοντέλο, αλλά ανάλογα με τις επιλογές του εκάστοτε καθηγητή και της ομάδας η οποία δεν διδάχθηκε το υλικό καθόλου, αντίστοιχα).

Μηδενική Υπόθεση 8: Δεν θα υπάρξει καμία στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στην πειραματική ομάδα, την ομάδα ελέγχου και την Πιλοτική Β ($p < 0,05$).

1.3. Οριοθέτηση της έρευνας

Η παρούσα πειραματική έρευνα πραγματοποιήθηκε μόνο στο πλαίσιο της δημόσιας δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης. Η πρόθεση καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας ήταν να γίνουν σεβαστά με κάθε τρόπο οι κανονισμοί, οι συνθήκες, το ωρολόγιο πρόγραμμα και οι άλλες συνθήκες λειτουργίας των σχολείων, διότι θεωρήθηκε σημαντικό να διεξαχθεί η έρευνα κάτω από πραγματικές συνθήκες της σχολικής ζωής. Έτσι δεν έγινε κανενός είδους παρέμβαση στα παραπάνω.

Στην πειραματική εφαρμογή συμμετείχαν μόνο τμήματα της γ' γυμνασίου και όχι των άλλων τάξεων του γυμνασίου. Η επιλογή του δείγματος έγινε μόνο από τα δημόσια γυμνάσια του νομού Θεσσαλονίκης. Η διδακτέα ύλη καλύφθηκε σε 10 μαθήματα και συμπεριλάμβανε μόνο τις περιόδους Μπαρόκ και Κλασική της έντεχνης δυτικοευρωπαϊκής μουσικής παράδοσης. Λόγω περιορισμένου χρόνου η διδασκαλία των δύο αυτών εποχών ήταν επισκοπική, επικεντρώθηκε στην απόκτηση γνώσεων και την ακουστική αναγνώριση και όχι στην εκτεταμένη ανάλυση και τον σχολιασμό των μουσικών έργων. Η αξιολόγηση της μάθησης έγινε με βάση τα παραπάνω.

1.4. Η σημασία της έρευνας

Γενικά η πειραματική έρευνα στη μουσική εκπαίδευση στην Ελλάδα βρίσκεται σε εμβρυακό στάδιο. Έτσι η παρούσα πειραματική έρευνα αποτελεί ένα από τα πρώτα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση και ιδιαίτερα στην πειραματική έρευνα της σχολικής μουσικής εκπαίδευσης: με την έννοια αυτή στοχεύει επίσης στο να συμβάλει στην μεθοδολογία της έρευνας. Επίσης πραγματοποιείται σε ένα παιδαγωγικό περιβάλλον μάθησης

(δευτεροβάθμια εκπαίδευση) και σε έναν τομέα της μουσικής σπουδής (ιστορία της μουσικής) τα οποία δεν έχουν εξερευνηθεί πειραματικά όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς. Η βιβλιογραφική επισκόπηση που γίνεται στο Κεφάλαιο 2 ενισχύει την αναγκαιότητα μιας τέτοιας έρευνας, αφού η υπάρχουσα έστω κάπως σχετική με το θέμα έρευνα είναι εξαιρετικά περιορισμένη.⁹ Επίσης, επειδή η παρούσα έρευνα είναι στη φύση της ποσοτική μπορεί να προσφέρει αντικειμενικά αποτελέσματα, τα οποία θα δώσουν χρήσιμες πρακτικές πληροφορίες σε εκπαιδευτικούς και ερευνητές που ενδιαφέρονται για τη διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής. Ακόμα, η επιδίωξή της να προσφέρει ένα εφαρμόσιμο και λειτουργικό μοντέλο διδασκαλίας της ιστορίας της μουσικής για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα συνεισφέρει όχι μόνο στην διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής στο συγκεκριμένο περιβάλλον παιδαγωγικής μάθησης, αλλά θα δώσει ενδεχομένως προεκτάσεις για περαιτέρω έρευνες και σε άλλα περιβάλλοντα. Επιπλέον, η έρευνα αυτή φιλοδοξεί να ρίξει περισσότερο φως σε ιδιαίτερες πτυχές της διδακτικής μεθοδολογίας και της λειτουργίας και αποτελεσματικότητας των μοντέλων διδασκαλίας στη διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής και στη μουσική σπουδή γενικότερα.

Η συγγραφή της παρούσας διατριβής έγινε σε μεγάλο βαθμό με βάση τις προδιαγραφές που είναι αποδεκτές στην αγγλόφωνη και ιδιαίτερα στην αμερικάνικη βιβλιογραφία για την παρουσίαση πειραματικών εκπαιδευτικών ερευνών και αυτό αντανακλάται τόσο στη δομή της όσο και στη διαδοχή και το περιεχόμενο των κεφαλαίων. Επίσης για τις υποσημειώσεις και τις βιβλιογραφικές παραπομπές χρησιμοποιήθηκε ως βοήθημα και πρότυπο το *Publication Manual of the American Psychological Association* (γνωστό και ως *APA style manual*). Όλες οι στατιστικές αναλύσεις έγιναν σε προσωπικό υπολογιστή (PC) με χρήση του προγράμματος SPSS (Statistical Package for the Social Sciences - Στατιστικό Πακέτο για τις Κοινωνικές Επιστήμες, Έκδοση 10.0). Στις αναφορές από την αγγλόφωνη βιβλιογραφία οι μεταφράσεις από την αγγλική γλώσσα στην ελληνική έγιναν από τον συντάκτη της διατριβής.¹⁰ Σε σχέση με διαφόρους όρους που αναφέρονται στη διατριβή, εξετάστηκε η ελληνική ορολογία και ακολουθήθηκαν οι όροι που ήδη υπάρχουν. Για όρους που δεν είναι γνωστοί στον γράφοντα στα ελληνικά και δεν εντοπίστηκαν στην ελληνική βιβλιογραφία, προτιμήθηκε η αυτούσια μετάφρασή τους από την αγγλική γλώσσα: τέτοιες περιπτώσεις, όπου υπάρχουν, επισημαίνονται στο κείμενο. Σε όλα τα κεφάλαια, εκτός από τις παραπομπές σε συγκεκριμένες πηγές που σχετίζονται με το κυρίως κείμενο, για πολλά θέματα που άπτονται άμεσα ή έμμεσα του αντικειμένου της παρούσας εργασίας δίνεται και ενδεικτική προτεινόμενη βιβλιογραφία.¹¹

Στο Κεφάλαιο 2 παρουσιάζεται το ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο που συνεισφέρει στην καλύτερη αντίληψη της προβληματικής της συγκεκριμένης έρευνας, μέσω της βιβλιογραφικής επισκόπησης θεμάτων που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με αυτήν. Όπως αναφέρθηκε στην αρχή του παρόντος κεφαλαίου η διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής γενικά παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες. Οι ιδιαιτερότητες αυτές σε μεγάλο βαθμό είναι απόρροια των ιδιαιτεροτήτων της ίδιας της ιστορίας της μουσικής και της μουσικής ιστοριογραφίας. Στην αρχή λοιπόν του Κεφαλαίου 2 γίνεται μια συνοπτική αναφορά σε προ-

9. Βλ. σχετικά στο 2.4 της παρούσας εργασίας.

10. Η μετάφραση από τα πορτογαλικά στα ελληνικά του πολύ ενδιαφέροντος κειμένου της V. L. B. Freire με τίτλο *A História Da Música e a Formação Do Músico* (βλ. Freire, 2000b), έγινε από τον συνάδελφο Γιώργο Μάλφα, καθηγητή ξένων γλωσσών.

11. Σε τέτοιες περιπτώσεις, όταν προτείνεται βιβλιογραφία για περαιτέρω ενημέρωση και μελέτη, τα πλήρη βιβλιογραφικά στοιχεία δίνονται στις υποσημειώσεις και όχι στην συνολική βιβλιογραφία στο τέλος.

βληματισμούς, που διατυπώθηκαν και συνδέονται με τέτοιου είδους ιδιαιτερότητες. Στη συνέχεια γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των προσεγγίσεων και των τάσεων της μουσικής ιστοριογραφίας διαχρονικά.¹² Κατόπιν διερευνάται η ενδεχόμενη επίδραση της φιλοσοφίας της ιστορίας της μουσικής στη διδασκαλία της. Σε αυτό το πλαίσιο επίσης διερευνάται η θέση που κατέχει η διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής στα εκπαιδευτικά προγράμματα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αγγλία, στις Η.Π.Α. και στην Ελλάδα και εξετάζεται το περιεχόμενο, η δομή και ο τρόπος συγγραφής των διδακτικών εγχειριδίων της ιστορίας της μουσικής (αγγλόφωνα και ελληνικά). Στη συνέχεια, γίνεται παρουσίαση προβληματισμών και απόψεων που έχουν διατυπωθεί για τη διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής και διερευνώνται οι επιπτώσεις που έχει στη διδασκαλία της η ανεπαρκής κατάρτιση των καθηγητών μουσικής στη διδακτική μεθοδολογία της. Επίσης επισημαίνονται οι επιδράσεις της τεχνολογίας στη διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής και τέλος γίνεται αναφορά σε έρευνες που έμμεσα ή άμεσα είναι σχετικές με τη διδασκαλία της.

Στο Κεφάλαιο 3 γίνεται αρχικά μια επισκόπηση σχετικά με τα μοντέλα και τις στρατηγικές διδασκαλίας γενικά και στη συνέχεια σχετικά με τα μοντέλα διδασκαλίας που έχουν δημιουργηθεί στη μουσική. Κατόπιν παρουσιάζεται και αναλύεται το μοντέλο για τη διδασκαλία της ιστορίας της μουσικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που δημιουργήθηκε από τον συντάκτη της παρούσας διατριβής. Επίσης περιγράφονται αναλυτικά οι επιλογές της στρατηγικής, των μεθόδων και των εργαλείων που επιστρατεύθηκαν για τη λειτουργία του μοντέλου. Τέλος παρουσιάζεται αναλυτικά το υλικό διδασκαλίας που δημιουργήθηκε για την παρούσα έρευνα.

Στο Κεφάλαιο 4 περιγράφεται αναλυτικά ο σχεδιασμός της πειραματικής έρευνας, η μεθοδολογία και η διαδικασία εκτέλεσής της, καθώς και η λεπτομερής παράθεση των αποτελεσμάτων.

Στο Κεφάλαιο 5 γίνεται μια σύνοψη της εργασίας, ερμηνεύονται και σχολιάζονται τα αποτελέσματα της πειραματικής έρευνας και διατυπώνονται συμπεράσματα και προτάσεις για προεκτάσεις της έρευνας.

---

12. Η μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας, στάθηκε ιδιαίτερα εποικοδομητική για την αποκρυστάλλωση και επιλογή άποψης κατά την σύνταξη των σημειώσεων του υλικού διδασκαλίας (βλ. σχετικά στο 3.3.5).